

Fiskeri- og kystdepartementet
Postboks 8118 Dep.
0032 OSLO

Vår saksbehandler/tlf.
Liv Jorunn Jenssen, 22037113

Vår ref.
2004/06449
Deres ref.
Saksnr. 200300956

Oslo,
31.01.2005

Høring: "Samlet innsats - ny struktur" - Innstilling fra Styringsgruppen for Den blå-grønne matalliansen

Vi viser til felles høringsbrev av 14. desember 2004 fra Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

Departementene ber spesielt om synspunkter på de fire overordnede anbefalingene i innstillingen og på punktet om eierskap for de nye instituttene/selskapene. Forskningsrådets uttalelse er disponert i henhold til dette.

Forskningsrådets hovedstyre behandlet utkastet til uttalelse på sitt møte 27. januar d.å.

Forskningsrådet vil innledningsvis bemerke at innstillingen fra styringsgruppen på de aller fleste punkter er i god overensstemmelse med det innspill Forskningsrådet har gitt om institutt-politikken til den kommende Forskningsmeldingen.

1. Etablere en fellesarena; *Den blå-grønne matalliansen* – for de blå og grønne forskningsaktørene.

Styringsgruppen har foreslått å opprette et rådgivende og koordinerende fellesorgan der de forvaltningsrettede og næringsrettede instituttene kan møtes sammen med de viktigste forskningsfinansierende organene og berørte universiteter og høyskoler. Styringsgruppen har foreslått å legge fellesorganet til Norges forskningsråd som bør lede organet, utforme mandatet og sørge for sekretariatsfunksjoner.

Forskningsrådet er positiv til å ta på seg en slik oppgave integrert med det ansvar og de oppgaver Forskningsrådet er tillagt overfor instituttsektoren.

Oppgaven faller klart innenfor Forskningsrådets rolle som møteplass og nettverksbygger for norsk forskning. Med den brede sammensetning som er foreslått for fellesorganet, vil det etter Forskningsrådets syn i første rekke kunne fungere som en møteplass med visse rådgivende funksjoner, mens det i mindre grad vil kunne være koordinerende.

Forskningsrådet har i dag et veletablert system for kontakt og dialog med primærnæringsinstituttene. Vi mener det vil være hensiktsmessig å videreføre store deler av dette opplegget for dialog med instituttene også ved en eventuell ny struktur, og at fellesarenaen *Den blå-grønne matalliansen* bør integreres i dette. Hvor langt en slik integrasjon kan skje vil imidlertid være avhengig av hvilke oppgaver Forskningsrådet tillegges overfor instituttsektoren gjennom den nye Forskningsmeldingen. Dagens system omfatter årlige instituttlederemøter der alle instituttlederne innenfor sektoren er samlet og hvor også de relevante departementene inviteres, samt enkeltvis dialogmøter en gang i året med de institutter Rådet har basisbevilgningsansvar for. I tillegg kommer løpende dialog og kontakt gjennom arbeidet med forskningsprogrammer, utredninger og andre saker relevante for instituttsektoren. Dagens etablerte dialog omfatter også institutter som ikke er en del av *Den blå-grønne matalliansen* (Bygdeforskning, NILF, Skogforsk (og Bioforsk)).

En fellesarena som *Den blå-grønne matalliansen* må være inkluderende og ikke ekskluderende. Dette innebærer at aktører fra andre deler av instituttsektoren (for eksempel de teknisk-industrielle instituttene og miljøinstituttene) bør inviteres når de innehar en kompetanse og kan bidra på områder som er klart relevante innenfor sektoransvaret til Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

I tillegg til den fellesarena som er foreslått i regi av Forskningsrådet, foreslår styringsgruppen en intern arena i alliansen for samhandling og samarbeid mellom holdingselskapets enheter og andre forskningsutførende miljøer. Dette vil være et viktig supplement til fellesarenaen og vil få betydning for å ivareta tverrfaglige temaer og oppgaver som vil måtte gjennomføres på tvers av de nye strukturene.

2. Opprette et infrastrukturselskap som overtar de berørte instituttenes havbruksstasjoner, men også de som er drevet av universitetene og andre.

Forskningsrådet støtter forslaget om å opprette et aksjeselskap (infrastrukturselskap) med oppgave å eie og drive havbruksstasjonene. Dette vil være et viktig bidrag for en best mulig koordinering og utnyttelse av de offentlige midler til marin forskning som brukes til investering i og drift av stasjonene. Slik styringsgruppen påpeker, må det helt klart også være et mål på sikt å få med alle offentlige havbruksstasjoner i Norge, også de stasjoner som i dag ikke er en del av *Den blå-grønne matalliansen*. Det er imidlertid viktig å påse at opprettelsen av et infrastrukturselskap med felles drift av stasjonene ikke går på bekostning av mulighetene for en mest mulig effektiv bruk av stasjonene for de enkelte aktører og forskere.

Man bør videre vurdere å utarbeide en nasjonal plan for videre drift og bruk av havbruksstasjonene i Norge. I denne forbindelse bør det også gjennomføres en funksjonsanalyse av havbruksstasjonene. Planen må utrede kapasitet og behov samlet sett og bør også kunne omfatte muligheter for økt internasjonalt samarbeid når det gjelder utnyttelse av slik infrastruktur.

Ved en etablering av et slikt infrastrukturselskap og holdingselskapets overtakelse av eierandeler i stasjonene, er det viktig å legge stor vekt på å få utredet problemstillingene knyttet til det statlige eierskapet av flere av stasjonene.

Det kan også nevnes at Forskningsrådet i 1997 nedsatte et utvalg ledet av professor Gunnar Nævdal for å vurdere havbruksstasjoner og spesiallaboratorier knyttet til norsk havbruksforskning. Dette utvalget tok i sin rapport¹ for seg mange av de problemstillinger og utfordringer som nå er utredet og kommentert av styringsgruppen for *Den blå-grønne matalliansen*.

3. Skille mellom institutter som arbeider med næringsrettet og forvaltningsrettet forskningsvirksomhet.

Forskningsrådet støtter dette forslaget. Forskningsrådet har i sitt innspill om instituttpolitikken til den nye Forskningsmeldingen anbefalt at det må trekkes et tydeligere skille mellom instituttene forvaltningsoppgaver og de nærings- og innovasjonsrettede oppgavene. Institutter som forvalter et nasjonalt ansvar må få dette klart definert og finansiert. Departementene må gjennomgå og konkretisere sine reelle behov for kjøp av forskningsbasert forvaltningsstøtte.

Ved å etablere rene forvaltningsinstitutter vil det være en utfordring knyttet til å sikre faglig vedlikehold og kompetansebygging i disse instituttene. Det må stilles tilstrekkelig med midler fra departementene til rådighet for dette, midler som i dag til dels blir bevilget gjennom strategiske programmer og forskerstyrte prosjekter i Forskningsrådet. I tillegg bør det også framover være en konkurransearena for disse instituttene i Forskningsrådet der også den internasjonale dimensjonen tillegges stor vekt. Forskningsrådet vil imidlertid peke på at innhenting og forvaltning av databaser og lange tidsserier er en viktig funksjon som flere av forvaltningsinstituttene har. Denne delen av forvaltningsinstituttene oppgaver kan og bør ikke konkurranseutsettes.

Sett i lys av signaler som kommer i den nye Forskningsmeldingen, vil det være behov for en dialog mellom departementene og Forskningsrådet om i hvilken grad midler til forvaltningsinstituttene skal kanaliseres gjennom Forskningsrådet. Et utgangspunkt for en slik diskusjon vil være Forskningsrådets rolle som konkurransearena, Rådets kvalitetssikringsfunksjon, samt å sikre legitimitet og habilitet i beslutningssaker. Som et forskningsstrategisk organ har Forskningsrådet den fordel å kunne se forvaltningsrettet og næringsrettet forskning i sammenheng, i og med at disse henger nært sammen.

4. Samle den næringsrettede forskningsvirksomheten i et holdingselskap / eierskap for de nye instituttene/selskapene.

Generelt kan flere ulike strukturer være aktuelle for forskningsselskaper av denne typen. Etablering av holdingselskap er ett alternativ, etablering av egne enheter i konkurranse med hverandre, nasjonalt eller regionalt basert er andre alternativer. Disse ulike løsningene har ulike funksjonalitet. Forskningsrådet anerkjenner at styringsgruppens forslag er utarbeidet med særlig tanke for å etablere synergi mellom den blå og grønne sektor.

Forskningsrådet mener at den struktur som er foreslått kan være en god modell for den blå-grønne sektoren. Den vil kunne sikre et bedre samlet grep for utviklingen av de næringsrettede enhetene og bidra til at man unngår en ressursødende konkurranse mellom instituttene i selskapet. Samtidig er det viktig at det opprettholdes en fornuftig og sunn konkurranse mellom instituttene innenfor det nye selskapet innbyrdes og i forhold til andre aktører. Disse spørsmålene bør vurderes nærmere i den videre prosessen.

¹ Innstilling frå utval for å vurdere havbruksstasjonar og spesiallaboratorium knytta til norsk havbruksforskning. Norges forskningsråd. Februar 1999. ISBN 82-12-01196-8

Forskningsrådet slutter seg også til forslaget om eierskap for de nye instituttene/selskapene. Det er helt klart fornuftig og riktig at departementene avgir sine eierandeler i de næringsrettede selskapene til næringsorienterte aktører. Det er generelt ikke hensiktsmessig at et departement sitter som (del)eier av et fristilt aksjeselskap med en klar næringsrettet profil. Det er videre et fornuftig trekk at de relevante universiteter og høyskoler (eller eksisterende randsoneselskaper) går inn som eiere. Dette vil gjøre at de nye instituttene/selskapene kan ivareta randsonerfunksjoner for universitetene og høyskolene. Dette vil dermed bidra til å styrke samarbeidet mellom UoH-sektoren og allerede etablerte institutter, i stedet for at det opprettes nye institutter i universitetenes randsoner. Dette er det klart advart mot i Forskningsrådets innspill om instituttsektoren til Forskningsmeldingen.

Selv om Forskningsrådet i utgangspunktet er positiv til den modellen som er foreslått, ser vi samtidig at en del problemstillinger bør utredes og avklares. Dette gjelder blant annet Forskningsrådets forhold til og dialog med holdingselskapet, sett i forhold til behovet for dialog med datterselskapene. Hvis Forskningsrådet fortsatt skal ha en sentral forskningsstrategisk rolle overfor denne delen av instituttsektoren, vil Rådet ha behov for tett dialog ikke bare med holdingselskapet, men også med datterselskapene. Tildeling og prioritering av basisbevilgninger til instituttene er en sentral del av Forskningsrådets strategiske rolle i en slik sammenheng. Forskningsrådet mener dette er spørsmål som må drøftes og avklares i en dialog mellom Rådet og de aktuelle departementer, med bakgrunn i de signaler som kommer i den nye Forskningsmeldingen.

Forskningsrådet imøteser departementenes videre arbeid med oppfølging av styringsgruppens innstilling med stor interesse. Forskningsrådet er positiv til å bidra i dette arbeidet hvis departementene finner det hensiktsmessig.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Arvid Hallén
Administrerende direktør